

1980/81:31

Fredagen den 21 november

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollet för den 13 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:48 till lagutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:145 till näringsutskottet

1980/81:146 till trafikutskottet

4 § Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningarna 1980/81:52–55

5 § På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 09.01 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

6 § Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

7 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1980/81:147 av *Birgitta Hambraeus*

1980/81:148 av *Birger Rosqvist m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:25 med förslag till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1980/81

1980/81:149 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:45 med förslag till ändring i lagen (1978:428) om aktiesparfonder, m. m.

1980/81:150 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:63 om räntebidrag m. m.

1980/81:151 av *Sven Aspling m. fl.*

1980/81:152 av *Lilly Hansson m. fl.*

1980/81:153 av *Lars-Åke Larsson m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:66 om vissa åtgärder på telecområdet

8 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:7 om ändring i reglementet för Nordiska rådets svenska delegation
(förs. 1979/80:19)

Skatteutskottets betänkanden

1980/81:7 om tullpreferenser för Zimbabwe (prop. 1980/81:34)

1980/81:8 om lag mot skatteflykt, m. m. (prop. 1980/81:17)

Justitieutskottets betänkanden

1980/81:1 om påföljder vid trafiknykterhetsbrott (prop. 1979/80:178)

1980/81:4 om vissa kriminalpolitiska frågor

1980/81:5 om inskränkningar i offentligheten vid vittnesförhör

1980/81:8 om isolering m. m. inom kriminalvården (prop. 1980/81:1)

1980/81:11 om fortsatt försöksverksamhet med användning av telefon vid rättegång (prop. 1980/81:14)

Lagutskottets betänkande

1980/81:3 om kopiering av fonogram, m. m.

Utrikesutskottets betänkanden

1980/81:7 om palestinska befrielseorganisationen (P.L.O)

1980/81:8 om Kampuchea

1980/81:9 om Vatikanstaten

Socialutskottets betänkande

1980/81:5 om vissa allergifrågor

Utbildningsutskottets betänkande

1980/81:8 om undervisning för invandrare, m. m.

Trafikutskottets betänkanden

1980/81:1 om fortsatt körkortsreform (prop. 1979/80:178)

1980/81:2 om utbildning av piloter för den civila luftfarten m. m. (prop. 1980/81:6)

Jordbruksutskottets betänkanden

1980/81:6 om den administrativa utformningen av jordbruksprisregleringen,
m. m.

1980/81:7 om avloppsrening och slamhantering
1980/81:8 om industriutsläppen i Stenungsund

Näringsutskottets betänkanden

1980/81:1 om kalkindustrin

1980/81:4 om regleringen av tillfällig handel

1980/81:5 om användningen av vissa jordbruksprodukter vid framställning av klister

1980/81:8 om förstatligande av de privata affärsbankerna

1980/81:9 om regler för val av huvudmän i sparbank

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1980/81:4 om vissa villkor för svenskt medborgarskap

1980/81:5 om anställningsskydd

1980/81:6 om medbestämmandefrågor m. m.

9 § Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 20 november

1980/81:56 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utrikesministern om en kärnvapenfri zon i Norden, m. m.:

1970-talet proklamerades av FN som nedrustningens årtionde. I efterhand kan konstateras att motsatsen blev fallet. 1970-talet kan karakteriseras som upprustningens årtionde. Enligt SIPRI:s beräkningar satsades vid decenniets slut 2 000 miljarder svenska kronor på rustningarna i världen. Det innebär att militärutgifterna i världen fyrdubblats sedan andra världskrigets slut.

Samtidigt med detta gigantiska slöseri med världens resurser dör 50 miljoner människor, varav 17 miljoner barn, årligen av svält. En fjärdedel av jordens befolkning lider av undernäring. Mer än vart femte barn i tredje världens länder uppnår aldrig sin femårsdag. "Det är som om 100 000 barn brändes ihjäl i ett Hiroshima var tredje dag utan att något görs åt det." Så beskrev J. Grant, chef för UNICEF, FN:s barnfond, situationen nyligen.

En enda dags militärutgifter skulle räcka för att utrota malarian, ett gissel för befolkningen inte minst i u-länderna.

800 miljoner människor är analfabeter. Ett enda Viggengplan skulle verksamt bidra till att lära tiotusentals människor att läsa och skriva.

SIPRI konstaterar också att kärnvapenkapplöpningen fortsätter obehindrat, och konkurrensen om alltmer förstörelsebringande teknologier ökar. De fem kärnvapennationerna, USA, Sovjetunionen, Storbritannien, Frankrike och Kina, beräknas tillsammans förfoga över 40 000 till 50 000 kärnvapen

Nr 31

Fredagen den
21 november 1980

Anmälan av interpellationer

med en sprängkraft motsvarande en miljon Hiroshimabomber. Det räcker flera gånger om för att utrota all mänsklig civilisation.

Värnandet om freden är en livskraftig uppgift. Ett storkrig kan vara nära, eller som Frank Barnaby, chef för SIPRI, sagt: "Om inte meningsfulla nedrustningsåtgärder snart vidtas, är det svårt att se hur en katastrof kan undvikas."

Risken för ett kärnvapenkrig har aldrig varit större än nu, och ett framtida kärnvapenkrig kommer med all sannolikhet att drabba den europeiska kontinenten. F. n. finns omkring 15 000 kärnvapen i Europa klara att sättas in i ett krisläge. NATO-beslutet att installera ytterligare 600 nya avancerade kärnvapenraketer i Västeuropa, däribland de s. k. kryssningsrobotarna, har ytterligare ökat riskerna för en katastrof. Också Sverige berörs av detta beslut. "Om man tar en karta över Europa och ser vilken väg som kryssningsrobotarna kan och bör ta från sina avskjutningsramper i Västeuropa så ser man att risken är stor att robotarna kan ta en bana över Sverige, men särskilt över Finland." (Militärforskaren Wilhelm Agrell 1979.)

Sverige berörs även på andra sätt. NATO:s beslut att lagra amerikanska vapen i Norge är ett direkt hot mot svenska landsdelar. Mellan de nya depåerna i Trøndelag och vårt eget Östersund är det knappt 15 mil. I en nyligen utkommen bok, *Forhandslagring i Norge*, konstateras att de nya lagren har en ödesbestämd och farlig innebörd inte bara för norska säkerhetspolitiska intressen, utan för hela Norden. De ingår i en strategi som innebär att en andra front skall öppnas i NATO:s nordflank i händelse av krig – Norden kommer alltså att dras in i en supermaktsduell var den än kan tänkas starta. Enligt boken bedöms någon motsvarande offensiv konventionell upprustning ej försiggå på Kolahalvön, som kan ge anledning till den amerikanska upptrappningen.

I Madrid pågår nu den europeiska säkerhetskonferensen, *ESK*. Sveriges försök att presentera lösningar som möjliggör konferensens fortsättning är självfallet positiva. Samtidigt är det uppenbart att Sverige som ett alliansfritt land kan göra än mer i det viktiga fredsarbetet. Vi kan söka medlemskap i den alliansfria rörelsen. Vi kan och måste, för att framstå som trovärdiga, starta en nedrustning. "Sverige kan börja", så löd huvudtemat under FN:s nedrustningsvecka i vårt land. Sverige måste också driva kravet om ett kärnvapenfritt Europa.

Endast ett mirakel kan rädda oss, har Alva Myrdal sagt. Det miraklet måste förverkligas. Sverige måste gå i spetsen för nedrustnings- och fredssträvandena.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga:

Anser utrikesministern att Sverige kan gå i spetsen och börja nedrusta?

Är utrikesministern beredd att aktivt arbeta för en kärnvapenfri zon i Norden med sikte på ett kärnvapenfritt Europa?

den 21 november

Nr 31

Fredagen den
21 november 1980

1980/81:57 av *Sten Svensson* (m) till statsrådet *Britt Mogård* om yrkesintroduktionsutbildningen:

Riksdagen beslöt i våras i anslutning till den s. k. ungdomspropositionen att man skulle införa yrkesintroduktion om 40 veckor i form av utbildning som skulle förläggas till företagen. Den nya utbildningen skulle rikta sig till elever som av någon anledning inte ville eller kunde delta i den reguljära gymnasieskolans utbildning. Tanken var att man bl. a. skulle fånga upp skoltrötta elever. Dessa skulle få möjligheter att under instruktion praktiskt pröva på olika arbetsuppgifter. Yrkesintroduktionen skulle så långt möjligt utformas individuellt.

De olika åtgärder som föreslogs i ungdomspropositionen har i stort fallit väl ut, och det har varit möjligt att som planerades kraftigt dra ned beredskapsarbeten för ungdomar utan att därför, som förutspåddes från socialdemokratiskt håll, ungdomsarbetslösheten drastiskt ökat. När det gäller introduktionsutbildningen har emellertid en del problem uppstått. De är främst hänförliga till hantverksbetonade yrken men kan också gälla inom industrin. Problemen hänger samman med de fackliga organisationernas inställning till utbildningen. Inom exempelvis frisöryrket finns en särskild lärlingsutbildning som omfattar flera år. Med hänvisning till detta har *Frisöranställdas förbund* motsatt sig att det ordnas med yrkesintroduktion på arbetsplatser där kollektivavtal gäller. I andra fall har fackliga organisationer motsatt sig att introduktionsutbildning ordnas, med motivering att det inte finns något avtal härom.

Det har t. o. m. gått så långt – och det gäller inom frisöryrket – att den fackliga organisationen kräver företagare på skadestånd på tiotusentals kronor för kollektivavtalsbrott. Företagarna har i god tro och på uppmaning av skolmyndigheter och med stöd av SSA-råd ordnat introduktionsutbildning. Det jag här redovisar skapar en negativ publicitet kring en utbildningsform som från många synpunkter är värd uppmuntran. Företagarna i allmänhet blir naturligtvis återhållsamma med att ställa utbildningsplatser till förfogande. Kort sagt: en god sak skadas, och det går ut över en grupp ungdomar som så väl behöver introduktion och praktik i arbetslivet.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet *Mogård* ställa frågan, om statsrådet överväger något initiativ för att underlätta att introduktionsutbildning kan anordnas på skilda typer av arbetsplatser i enlighet med riksdagens intentioner.

1980/81:58 av *Kerstin Andersson* i *Kumla* (s) till handelsministern om de s. k. pyramidföretagen:

Pyramidföretagens tvivelaktiga verksamhet uppmärksammades i Sverige i början på 1970-talet.

I företagets annonsering efter återförsäljare förekom påståenden som: "Tjäna 10–15 000 kr. per månad", "Tjäna 1 000–3 000 kr. extra per månad

Anmälan av interpellationer

under fritiden". Dessa fantastiska förtjänstmöjligheter belystes ytterligare vid offentliga möten för att värva återförsäljare av företagets produkter.

Snabbt kunde emellertid de personer som nappat på erbjudandet att bli återförsäljare av företagets produkter konstatera, att det var omöjligt att ens tjäna några kronor. Återförsäljarna betalade själva sin utbildning och sitt varulager – varor som var mycket svårsålda. Försäljarnas chans att få tillbaka sina satsade pengar var att i sin tur värva återförsäljare, därav namnet pyramidföretag.

Både konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen har haft anledning att titta närmare på pyramidföretagens marknadsföring av återförsäljarrättigheter.

1973 förbjöd marknadsdomstolen ett företag (Holiday Magic) vid vite av 2 milj. kr. att bl. a. förespegla återförsäljarna orealistiska förtjänstmöjligheter. Samma år fick konsumentombudsmannen den första anmälan mot ytterligare ett företag (Golden Chemical Products Sweden AB).

I England och Danmark finns en lagstiftning som klart anger hur pyramidföretagen får agera. I Sverige har konsumentombudsmannen ställt villkor för pyramidföretagen om regler för återförsäljning. Gång på gång uppmärksammas emellertid att nya och gamla pyramidföretag inte följer de regler som utfärdats.

Det är åtskilliga människor som påverkas av och tror på pyramidföretagens garantier om höga inkomster. De som lockas tror ofta att de har en trygghet genom den relativt hårda lagstiftning Sverige har på övriga konsumentområden.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga handelsministern:

Vilka åtgärder är handelsministern beredd att vidta för att stärka återförsäljarnas skydd inom pyramidföretagen?

10 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 21 november

1980/81:129 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utbildningsministern om åtgärder mot våldsinriktade videoprodukter:

På Fonzie's, en flipperhall i Stockholm, visas Motorsågsmassakern för minderåriga. The Tollbox Murders kan hyras i närmaste videoaffär av 12–13-åringar. Det här är produkter som utgör orgier i spekulativt våld, produkter som sannolikt skulle ha totalförbjudits av filmcensuren.

När riksdagen i våras behandlade motioner från vpk och även socialdemokraterna, där vi krävde snabba åtgärder för att förhindra den våg av våldsinriktade videoprogram som de kommersiella videoföretagen nu gör en jättesatsning på, hänvisades till videogramutredningens arbete. Videogram-

utredningen har emellertid ännu inte lagt fram något förslag som skulle kunna förhindra den formliga explosion av underhållningsvåld som nu drabbar främst barn och ungdom.

Mot denna bakgrund vill jag fråga utbildningsministern:

Är utbildningsministern beredd att snarast lägga fram förslag som skulle innebära att videoprodukterna åtminstone kom att omfattas av samma eller liknande regler som gäller för filmen?

Nr 31

Fredagen den
21 november 1980

*Meddelande om
frågor*

1980/81:130 av *Bertil Hansson* (fp) till utbildningsministern om ett internationellt sjöfartsuniversitet:

Enligt uppgifter från olika håll är det aktuellt att förlägga ett internationellt sjöfartsuniversitet i FN:s regi till Sverige. Vilka planer har regeringen i frågan om lämplig ort för lokalisering av detta universitet?

1980/81:131 av *Per Arne Aglert* (fp) till statsrådet Karin Andersson om statens ansvar för asylsökande flyktingar:

I uppvakning och skrivelser har Uppsala kommun och Sveriges frikyrkoråd var för sig påpekat de svåra förhållanden som råder för de spontana, asylsökande flyktingar som söker asyl i Sverige. Den långa väntetiden är ofta nedbrytande för de asylsökande. De asylsökande får också själva välja uppehållskommun under undersökningstiden. Det gör att kommuner som Södertälje, Botkyrka, Sigtuna och Uppsala får ett övermäktigt tryck på sin administration, särskilt på bostadsförmedlingsorgan och sociala nämnder. Kommunerna får inte heller full täckning för de administrativa kostnadsökningar som de asylsökande förorsakar vissa av kommunernas förvaltningar.

Invandrarverkets generaldirektör har nyligen i Kommun Aktuell tagit utgångspunkt i här redovisade synpunkter och föreslår att kommuner skall få specialisera sig på en eller ett fåtal invandrargrupper ur etnisk, språklig, religiös och kulturell bakgrundshänsyn.

Mot bakgrund av det anförda önskar jag fråga statsrådet Karin Andersson:

Vilka åtgärder har statsrådet vidtagit, eller avser statsrådet att vidtaga, för att staten skall ta ett totalansvar för alla asylsökande i Sverige och för att de asylsökande vid ansökningstillfället rekommenderas till en upptagningsenhet, som bygger på etnisk, språklig, religiös och kulturell bakgrund?

11 § Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert